

اعتقادات دینی ژاپنی ها در یک نظر سنجی¹

جمشید جمشیدی

جزئیات روش نظر سنجی:

تاریخ برگزاری- دو روز 17 و 18 می 2008،
مخاطب- 3000 نفر از مردم واجد شرایط رای دادن (بیست سال به بالا)، در 250 نقطه از کشور- انتخاب غیر
عمدی،
طریقه - مصاحبه حضوری،
درصد موثر جمع آوری پاسخ دهندگان- 1837 نفر (61.2%)،
ترکیب جمعیت پاسخ دهنده- مرد 46%، زن 54%، دهه 20 سال 9%، دهه 30 سال 15%، دهه 40 سال
16%، دهه 50 سال 21%، دهه 60 سال 22%، دهه 70 سال و به بالا 17%،
میدان بررسی نظر سنجی- بزرگ شهرها 22%، شهرهای متوسط بزرگ (بیش از 300 هزار نفر جمعیت)
19%، شهرهای متوسط کوچک (بیش از 100 هزار نفر جمعیت) 24%، شهرهای کوچک (کمتر از 100 هزار
نفر جمعیت) 23% و قصبه و بخش ها 12%.

س 1- شما به دین خاصی اعتقاد دارید؟

26.1	اعتقاد دارم
71.9	اعتقاد ندارم
2.1	بی پاسخ

در بین جمعیت معتقد به دین گروه سنی 20 سال کمترین تعداد 14 درصد و 70 سال به بالا
بیشترین تعداد 72 درصد وجود داشتند. آمار معتقدین به دین در سال 2008 از میانگین جمع
آمار 10 مرتبه نظر سنجی که از سال 1979 انجام گرفته است کمترین رقم را نشان میدهد.
معتقدین به دین در سال 1979 برابر با 33.6 درصد، 7.5 درصد بیش از سال 2008 بوده
است.

س 2- در صورتی که به دینی اعتقاد دارید علت آنرا از گزینه های زیر انتخاب کنید. میتوانید
بیش از یک گزینه انتخاب کنید.

44.5	تسکین قلبی، اتکا به مبدعی
20.0	تحت تاثیر آموزش های دینی قرار گرفتم
3.3	تحت تاثیر مراجع دینی قرار گرفتم
5.2	نارضایتی از وضع زندگی باعث شد

¹ روزنامه یومی اوری شین بون (yomiuri shinbun)- تاریخ 30 می 2008

11.5	بنظرمی آمد منافعی همراه داشته باشد
52.8	چون خانواده من باور دینی داشتند
1.5	با دعوت دوستان
5.0	بقیه و تعداد بی پاسخ(جمع)

عامل خانواده بیشترین گزینه و تسکین قلبی در مرتبه دوم از اهمیت انتخاب شده است.

س3- آیا دین را عامل خوشبختی در زندگی می پندارید؟

36.6	بله
59.1	خیر
4.3	بی پاسخ

پاسخ مثبت به این سوال با بالا رفتن سن افزایش نشان داده است. گروه سنی 20 و 30 سال حدود 24 درصد و 70 سال و به بالا 52 درصد بوده است. بین اعتقاد به دین و دین را عامل خوشبختی دانستن رابطه مستقیم وجود نداشته است.

س4- از بین مراسم و آداب دینی زیر هر کدام را که انجام داده اید یا هم اکنون انجام می دهید انتخاب کنید. می توانید بیش از یک گزینه انتخاب کنید.

6.5	متولی دینی، شرکت در مجالس و عطر، ریاضت، تبلیغات
56.7	اغلب جلوی تندیس های مقدس بودائی و یا شینتوئی تعظیم میکنم
8.1	مطالعه کتاب های آموزش دینی
4.0	نقاسی های دینی
78.3	در روزهای "بُن ² " و "هی گان ³ " به سر قبر رفتگانم میروم
37.9	برای آرزوی سلامتی، توفیق در کسب و قبولی در امتحانات در معابد دعا میکنم
34.2	برای دعای رفع خطر به معابد میروم
50.6	برای سلامتی و موفقیت فرزندانم در روزهای جشن کودکان ⁴ به معابد میروم
33.2	دعا و طلسم همراه خود دارم

² در گاهشمار قدیم ژاپن روز پانزدهم جولای ولی در گاهشمار جدید پانزدهم آگوست هر سال به عنوان روز "بُن" (盆), روزی که ارواح گذشتگان به زادگاهشان باز میگردند شناخته شده است. ژاپنی ها در چنین روزی به استقبال از آن ها، خوراکی، میوه و مشروباتی را که آن ها در روزگار حیات از آن ها لذت میبردند آماده پذیرائی میکنند. این رسم ظاهر در اصل ارتباطی با آئین بودائی ندارد ولی بعدن در این آئین ادغام شده است. نظریه این که این آئین از رسم ایرانی ها گرفته شده است و حتا واژه "بُن" در اصل "اورا بُن 孟蘭盆(urabon)" بوده است که ریشه در واژگان ایران باستان دارد از توجه لازم برخوردارست.

³ واژه هی گان(彼岸=higan) به معنای آن سوی کرانه در فراسوی باختر محل غروب خورشید است که اشاره به عزیمت در گذشتگان خود به آن سوی دارد. چرا که غروب خورشید را مقدس می پنداشتند. به روایتی واژه هی گان در اصل (日願) بوده است که به معنای عبادت خورشید است. باز اصالت این رسم در ژاپن توسط برخی از پژوهشگران مورد تردید واقع شده و بیشتر آن را به فرهنگ سرزمین ایران باستان ربط داده اند. جالب است که رسم "هی گان" در روز پائیز(22 سپتامبر-اول ماه مهر) و روز بهار(21 مارس-اول فروردین) دو بار در سال برگزار میشود و هر بار هم به مدت هفت روز، از سه روز قبل تا سه روز بعد از روز پائیز و بهار. ⁴ برای کودکان در سنین سه، پنج و هفت سالگی در ژاپن جشن میگیرند.

24.1	در صورت عبور از نزدیکی معابد به آن ها سری میزنم
73.1	روز عید برای دعا به معابد میروم
2.9	ریاضت و یا مراقبه دینی انجام میدهم
11.8	مبلغی به معابد وقف میکنم
0.2	غیره
3.9	هیچگونه فعالیتی نمی کنم
0.5	بی پاسخ

به سر قبر رفتن در روزهای مقدس از جمله "بن" و "هی گان" 78.3 درصد بیشترین گزینه و دعای خوانی و ادای احترام روز عید (اول ژانویه) 73.1 درصد و ادای احترام و عبادت جلوی تندیس های مقدس دینی 56.7 درصد بیشترین گزینه های دوم و سوم بوده اند. 84 درصد آن هائی که به دین معتقدند و 77 درصد آن هائی که به دین اعتقاد ندارند به سر قبر میروند. دین داشتن توجیه رسم سر قبر رفتن را نمی کند، بیشتر به عادت شبیه است تا رسم دینی.

س 5- آیا شما فکر میکنید اعتقاد ژاپنی ها به دین ضعیف است یا نه؟

45.1	بله
48.9	خیر
6.0	بی پاسخ

جالب است که پاسخ مثبت به این پرسش از درصد معتقدین به دین بیشتر است. و پاسخ منفی آن از درصد معتقدین به دین بیشتر است. برداشت ژاپنی ها از دین غامض به نظر می آید.

س 6- در مورد این نظر که " افت اخلاقی ژاپنی ها در سال های اخیر به جهت ضعیف بودن اعتقادات دینی آن هاست" چه فکر میکنید؟

17.2	موافقم
78.5	موافق نیستم
4.3	بی پاسخ

با این وصف نقش دین در ارتقای اخلاق جامعه لزومن مثبت عمل نمی کند. شاید برخی معتقد باشند دین ژاپنی ها و یا برداشت آن ها از دین دچار مشکل است.

س 7- آیا شما احساس میکنید در طبیعت نیروی وجود داشته باشد که فرای نیروی انسان باشد ؟

56.3	وجود دارد
39.2	وجود ندارد
4.5	بی پاسخ

بیش از نیمی از ژاپنی ها تحت تاثیر نیروی طبیعت قرار دارند. بیش از 60 درصد گروه سنی 40 سال و به بالا به این نیروی طبیعت معتقدند. 70 درصد معتقدین به دین و 51 درصد از آن هائی که حتا به دین معتقد نیستند نیروی طبیعت را جاذب احساس کرده اند. به باور پژوهشگران

دینی نیروی طبیعت در شکل گیری احساسات روحانی، عرفانی و دین ژاپنی ها نقش بسزائی را بعهدہ دارد.

س 8- شما احساس احترام به گذشتگان خود دارید یا نه؟

94.0	بله دارم
4.5	خیر ندارم
1.5	بی پاسخ

س 9- دولت در بازنگری به برنامه های آموزشی سال 2006 کشور مخصوصن به گنجاندن آموزش کلی دین در مدارس تاکید کرده است. نظر شما در مورد چگونگی آموزش دینی در مدارس چیست؟ از بین گزینه های زیر میتوانید بیش از یک گزینه را انتخاب کنید.

30.6	تاریخ ادیان رایج
19.3	نوع و توزیع ادیان
19.9	مضمون آموزش های دینی
21.3	اهمیت دین
20.7	اشاعه احساس احترام به معتقدین ادیان دیگر
70.8	تقویت احساس احترام به مقوله جان و طبیعت
0.3	غیره
6.9	نباید در باره دین آموزش داد
3.6	بی پاسخ

گزینه "تقویت احساس احترام به مقوله جان و طبیعت" 70.8 درصد بیشترین انتخاب است. باز این پاسخ هم در توجیه نقش بزرگ عرفان طبیعت در پنداشت های دینی ژاپنی ها کارکرد دارد.

س 10- نظر شما در مورد نهادهای دینی چیست؟ از بین گزینه های زیر میتوانید بیش از یک گزینه را انتخاب کنید.

42.5	تبلیغات تحمیلی آن ها بیشتر باعث افزایش نگرانی انسان میشود.
16.4	مرجع قابل احترام کم است.
14.6	کمک های اجتماعی از جمله فعالیت های رفاهی و انسان دوستانه آن ها کم است.
46.8	از نوع فعالیت آن ها سر در نمی آورم.
36.0	مبالغ هنگفتی از طریق وقف و خیریات جمع میکنند.
22.4	بیشتر سرگرم فعالیت های اقتصادی هستند که با دین بی ارتباط است.
28.6	رابطه قوی با سیاست دارند.
13.3	ضدیت بین ادیان قوی است.
19.0	نظری ندارم.
1.4	بی پاسخ

س 11- نظر شما در مورد چگونگی مجلس سوگواری و محل قبر خود تان چیست؟
سوگواری:

39.1	اهمیتی به آداب رسمی دینی نمیدهیم، به رسم بی دینی برگزار شود
48.5	به رسم آداب دینی برگزار شود
8.1	احتیاج به مراسم سوگواری نیست
4.3	بی پاسخ

محل قبر:

56.1	در قبر اجدادی خودم
23.6	در قبر خانواده فعلی خودم
1.4	در قبر شخصی خودم
1.6	در قبرهای دسته جمعی
7.9	باقیمانده استخوان هایم را پودر کنند و به دریا یا کوه ها به پاشند
0.2	غیره
7.5	نظری ندارم
1.7	بی پاسخ

س 12- این روزها توجه زیادی به آن چه که "روحانیت" میگویند جلب شده است. ارتباط با روح نامرعی و یا ناجی نوید دهنده که باعث آرامش و تسکین قلبی اشخاص میشوند از جمله "روحانیت" بشمار می آیند. آیا شما تحت تاثیر این نوع تجربیات قرار میگیرید یا نه؟

20.6	بله
75.4	خیر
4.0	بی پاسخ

در بین پاسخ های مثبت به این پرسش زن ها 27 درصد و مردها 13 درصد، زن ها دوبرابر مردها بودند.

س 13- شما فکر میکنید روح انسان پس از مرگ چطور میشود؟ یک گزینه را انتخاب کنید.

17.6	نابود میشود
9.9	در قبر باقی میماند
23.8	به دنیای دیگری میرود
29.8	تولد دوباره می یابد
0.9	غیره
9.0	روح وجود خارجی ندارد
9.1	بی پاسخ

"به دنیای دیگر میرود" و "تولد دوباره می یابد" 53.6 درصد شامل بیش از نیمی از

ژاپنی ها میشود. هم اعتقادات بودائی و هم باورهای شینتوئی چه آگاهانه و چه ناخودآگاه شالوده این پنداشت ها را تشکیل میدهند.

س 14- آیا شما در زندگی خود از موضوع خاصی نگرانی دارید؟ از بین گزینه های زیر میتوانید بیش از یک گزینه انتخاب کنید.

42.5	ترس از ازدواج در روز "بوتسو متسو" ⁵
42.0	ترس از برگزاری سوگواری در روز "توموبیکی" ⁶
29.5	آداب طهارت پس از بازگشت از مراسم سوگواری
8.6	روبرو شدن با ماشین نعش کش
27.3	بالش روبه شمال
6.8	خواب دیدن
5.5	شکستن "هاشی" - (چوبی هائی که با آن غذا میخورند)
19.5	ناخن گرفتن در نیمه شب
5.0	نفر وسط قرار گرفتن در یک عکس سه نفری
14.8	نگرانی از عدد 4
8.1	سیزدهم هر ماه که جمعه باشد
40.8	سن پر خطر ⁷
17.1	جهت ساختمان خانه خود
11.1	تعداد حروف اسم خود
12.6	همراه داشتن دعا
10.9	طالع بینی در تلویزیون و یا مجلات
18.8	نگرانی خاصی ندارم
1.1	بی پاسخ

گزینه اول، دوم و سوم و "سن پر خطر" در بین جمعیت زن در مقایسه با جمعیت مردان از درصد بیشتری برخوردار بوده است.

⁵ باقیمانده از عصر باستان در تقویم ژاپنی ها شش روز هفته نامگذاری شده است. این شش نام را روکویو(六) (曜=rokuyou) میگویند. به ترتیب عبارتند از سن شو(先勝=sensho) یعنی عجله کن موفق میشوی ، توموبیکی(友引=tomobiki) یعنی روز بیهوده، روزی که توفیق و شکست وجود ندارد و در تقویم جدید به باهم مردن تعبیر شده است، سن فو(先負=senfu) یعنی عجله کنی شکست میخوری، بوتسو متسو(仏滅=butsumetsu) یعنی روزی که نابودی به بار می آید، تای آن(大安=taian) یعنی روز نوید آرامش و خوشی و سکی گوچی(赤口) یعنی از آتش و شمشیر و آن چه مرگ آورست حذر کنید. این ها به ترتیب در شش روز تقویم ظاهر میشوند و در دوره بعد تکرار میگردند. ژاپنی ها ازدواج، شروع کسب و کار، تاسیس بیمارستان، شرکت و غیره را بیشتر در روز تای آن(taian) برگزار میکنند.

⁶ به پا نوشت 5 نگاه کنید.

⁷ ژاپنی ها اعتقاد دارند که هم برای مرد و هم زن سن های پرخطر وجود دارد. 40 یا 41 سالگی سن خطر بشمار می آید.

نظر یک دانشمند:

روزنامه یومی اوری نظر آقای تتسو او یاماوری (Yamaori tetsuo = 山折 哲雄) دانشمند دین شناس ژاپنی را در رابطه با این نظر سنجی جویا شده است. ایشان معتقد است که احترام به گذشتگان و احساس جاذبه نیروی طبیعت جزء لاینفک تفکر دینی ژاپنی هاست. اصولن دین ژاپنی ها از این عوامل سرچشمه میگیرد. ژاپنی ها سایه ارواح گذشتگان خود را در طبیعت باز می یابند. ولی ژاپنی ها به جهت رواج عیسویت در برهه ای از تاریخ ژاپن فکر میکنند که دین به ادیان توحیدی و مخصوصن عیسویت اتلاق میشود و به همین علت است که تنها 26 درصد آن ها اظهار اعتقاد به دین کرده اند. بیش از 50 درصد ژاپنی ها جلوی تندیس ها عرض احترام میکنند. این هم دلیلی بر وجود روح دین داری ژاپنی هاست. از طرفی این که ژاپنی ها دلیل افت اخلاقی را با بی دینی مرتبط نمی دانند اینست که آن ها حل مسایل جامعه را به مانند جوامع غربی در پیروی از الگوهای دینی نمیدانند بلکه انضباط و احترام به هنجارهای اجتماعی را بیشتر دخیل میدانند. دین ژاپنی ها تجربه احساسی است، برخلاف ادیان توحیدی که ایمانی است.

27 جولای 2008